

25. Raittiusvalistuslautakunta

Raittiusvalistuslautakunnan toimintakertomus v:lta 1947 sisälsi seuraavaa:

Lautakunnan kokoonpano, kokoukset ym. Raittiusvalistuslautakuntaan kuuluivat v. 1947 seuraavat henkilöt: professori A. V. Laitakari puheenjohtajana, hallimestari K. A. Saarinen varapuheenjohtajana sekä jäsenenä rakennusmestari P. Astikainen, tullipäällysmies G. E. Ellmén, rouva H. L. Hjort, insinööri K. F. Kreander, toimittaja U. O. Miettinen, rouva A. Vilkama ja lehtori H. E. Vilkema. Kaupunginhallitusta edusti lautakunnassa toimittaja K. Y. Räisänen ja sihteerin tehtäviä hoiti hallitusneuvos J. H. Konttinen.

Lautakunta kokoontui vuoden varrella 22 kertaa. Pöytäkirjain pykäläluku oli 270. Diaariin merkittyjen asiain luku oli 260 ja lähetettyjen kirjeiden luku 965.

Viranhaltijat. Lautakunnassa toimi lokakuun 1 p:stä lukien lähinnä työmaajuo-pottelun torjuntatyötä varten palkattu neuvoja M. M. Merilina, joka hoiti mainittua virkaa päätoimenaan.

Lautakunnan työmäärän lisääntymisen johdosta kaupunginhallitus oikeutti lautakunnan ottamaan palvelukseensa osapalkkaisen toimistoapulaisen kansliatehtävien hoitamista varten.

Raittiuden edistämistä tarkoittavat toimenpiteet. Työnsä lähtökohdaksi lautakunta laati ¹⁾ itselleen työsuunnitelman, jolloin edellisinä vuosina käytäntöön otettuja työmuotoja päätettiin jatkaa, ja täydennettiin niitä sen mukaan kuin muuttuneet olosuhteet antoivat aihetta. Työsuunnitelman toteuttamista varten pidettiin vuoden kuluessa 5 eri neuvottelutilaisuutta, joihin oli kutsuttu eri kansalaispiirien edustajia pohtimaan toimenpiteitä pääkaupungin raittiustilanteen parantamiseksi. Tilaisuuksia järjestettiin seuraavasti: maaliskuun 5 p:nä pääkaupungin sanomalehtimiehille ja kaupungin avustusta nauttivien raittiusjärjestöjen edustajille; toukokuun 16 p:nä Helsingin raittiusyhdistysten keskustuimikunnan ja Helsingin sosialidemokraattisen raittiuspiirijärjestön edustajille; lokakuun 8 p:nä Helsingin automiesten ja liikennöitsijain edustajille; lokakuun 26 p:nä Helsingin teollisuuslaitosten sosiaalipäälliköille; sekä joulukuun 3 p:nä Helsingin poliisilaitoksen korkeimmille poliisiupseereille. Neuvottelukokouksissa esitettyjä toivomuksia ja ehdotuksia lautakunta pyrki vuoden aikana toteuttamaan. Joulukuun 13 p:nä lautakunta kävi kokonaisuudessaan tarkastusretkellä erällä kaupungin poliisi-asemilla ja kierteli poliisiautoilla ympäri kaupunkia saadakseen kokemuseräisen käsityksen pääkaupungin poliisien toiminnasta ja pidätettyjen käsittelystä.

Lautakunta koetti myös vaikuttaa ylioppilaskokelaiden ns. penkinpainajaisjuhlien ja uusien ylioppilaiden lakinsaantijuhlien raitistuttamiseksi. Tässä tarkoituksessa lähetettiin ²⁾ helmikuussa Helsingin oppikoulujen teinikunnille ja rehtoreille kirjelmä, jossa niitä pyydyttiin ryhtymään sellaisiin toimenpiteisiin, että penkinpainajaiset ja lakinsaantijuhlat saataisiin vietetyiksi ilman väkijoumia.

Lautakunta oli myös pohtinut keinoja, miten päästäisiin harjoittamaan raittiusvalistusta entistä tehokkaammin myös kaupungissa toimivien ylioppilasosakuntien sekä oppikoulujen ja kansakoulujen opettajien keskuudessa. Tässä tarkoituksessa käännyttiin

¹⁾ Raitt. v. lk. 22 p. tammik. 8 § ja 5 p. helmik. 8 §. -- ²⁾ S:n 19 p. helmik. 8 §.

suomenkielisten kansakoulujen tarkastajan A. I. Huuskosen puoleen ja pyydettiin häntä kutsumaan kansakoulunopettajat kokoukseen, jossa heille esitettäisiin alustuksia ei vain koulukysymyksistä vaan myöskin raittäuskysymyksistä yleiseltä kannalta katsottuna sekä erityisesti toivonliittotoiminnasta ja kansakoulujen raittäusopetuksesta. Mitä tuli raittäusvalistustoiminnan tehostamiseen ylioppilasosakuntien keskuudessa, käännettiin kirjelmitse Ylioppilaiden raittäusyhdistyksen ja Suomen akateemisen raittäusliiton puoleen pyynnöllä, että nämä kiinnittäisivät asiaan vakavaa huomiota ja tehostaisivat toimintaansa tässä suhteessa. Oppikoulujen opettajain kokoonsaaminen raittäusasiain merkeissä katsottiin vaikeaksi tehtäväksi, mutta sen sijaan käännettiin ¹⁾ Suomen kasvatusopillisen yhdistyksen puheenjohtajan filosofian tohtori A. A. Koskenjaakon puoleen pyynnöllä, että hän harkitsisi eikö olisi mahdollista ottaa jossakin yhdistyksen kokouksessa jokin ajankohtainen raittäuskysymyksen keskusteltavaksi.

Lautakunta piti myöskin silmällä Suomen yleisradion raittäusaiheisia esityksiä ja teki siinä suhteessa yleisradiolle huomautuksiaan. Niinpä lautakunta toukokuussa esitti ²⁾ yleisradiolle, että toimittaja V. Karpion kirjoittama kuunnelma Syyspimeää ja kevään kirkkautta otettaisiin uudelleen ohjelmistoon.

Raittäusvalistustyö. V. 1946 oppikouluissa aloitettu esitelmätoiminta päätettiin ³⁾ laajentaa koskemaan myöskin kansakouluja sekä Helsingin teollisuus- ja ammattikouluja. Tämän mukaisesti pidettiinkin kansakouluissa syyskauden kuluessa yhteensä 16 esitelmää. Esitelmiä pitivät teologian tohtori R. Holmström, toimittaja L. Hanhisalo ja filosofian maisteri K. Varjo. Teollisuus- ja ammattikouluihin ei sen sijaan ehditty sovitun esitelmätoiminnan kanssa järjestää esitelmätilaisuuksia, joten ne siirtyivät seuraavaan vuoteen. Oppikouluissa pitivät esitelmiä professori A. Voipio ja toimittaja L. Hanhisalo.

Lautakunta myönsi erikoispalkintoja sekä kansakouluissa että oppikouluissa toimeenpantujen raittäuskilpajirjoitusten osanottajille. Niinpä myönnettiin ⁴⁾ Suomen opiskelevan nuorison raittäusliiton kautta 6 000 mk erikoispalkintojen jakamista varten kunkin raittäusaiheisen kirjoituksen parhaalle helsinkiläiselle kirjoittajalle ja Toivonliittotoimikunnan kautta 3 000 mk jaettavaksi toimikunnan harkinnan mukaan erikoispalkinnoiksi kansakouluissa suoritetuista kilpajirjoituksista. Saatujen tietojen mukaan olivat palkinnot herättäneet suurta innostusta kilpailuihin ja lisänneet osanottajien lukumäärää siten, että osanotto raittäuskilpajirjoituksiin esim. oppikouluissa oli kertomusvuonna n. 25 % suurempi kuin edellisellä vuonna.

Lautakunta oli todennut, että raittäuslehden jakaminen nuorisolle, joka joutui päättämässä koulunkäyntinsä joko kansa- tai oppikouluissa ja joutui siten elämänsä ratkaisuvaiheeseen, oli ollut tehokasta raittäusvalistusta. Sen vuoksi se olikin tilannut ⁵⁾ kaikille kaupungin kansakoulujen VI ja VIII luokkien oppilaille jonkun nuorten raittäuslehden heidän oman valintansa mukaan. Tämän mukaisesti tilattiin Nuorten päivä, Sarastus ja Raitis kansa nimisiä raittäuslehtiä yhteensä 1 075 vuosikertaa. Edelleen lautakunta tilasi ⁶⁾ Pohjantähti nimisen raittäuslehden kaikille Helsingin oppikoulujen ylioppilaskokelaille, yhteensä 620 vuosikertaa.

Raitis Helsinki nimisen lehden julkaisua jatkettiin ja lehti ilmestyi kertomusvuonna kaikkiaan 4:nä numerona, nimittäin kahtena suomenkielisenä numerona, joista kummastakin otettiin 10 000 kappaleen painos ja kahtena ruotsinkielisenä Ett nyktert Helsingfors nimisenä numerona 3 000 kappaleen painoksena. Näissä julkaisuissa oli yhteensä 52 kaksipalstaista sivua pääkaupungin raittäusoloja ja raittäusyhdistysten toimintaa koskevia artikkeleita ja uutisia. Julkaisut jaettiin yleisölle ilmaiseksi osaksi raittäusjärjestöjen, osaksi kansakoulunoppilaiden välityksellä.

Työsuunnitelmansa mukaisesti lautakunta päätti ⁷⁾ järjestää syksyllä raittäusvalistuskurssit Helsingissä toimivien kansalaisjärjestöjen, erikoisesti nuorisjärjestöjen toimihenkilöitä varten sekä kääntyi Helsingin raittäusyhdistysten keskustoimikunnan ja Helsingin sosialidemokraattisen raittäuspiirijärjestön puoleen pyynnöllä, että järjestöt panisivat toimeen sanotut kurssit lautakunnan avustuksessa niiden järjestämistä 15 000 mk:lla. Näin tapahtuikin ja kurssit pidettiin ⁸⁾ iltakursseina 2 viikon aikana joulukuun

¹⁾ Raittä. v. lk. 3 p. syysk. 7 §. — ²⁾ S:n 16 p. toukok. 11 §. — ³⁾ S:n 13 p. elok. 6 ja 7 §. — ⁴⁾ S:n 8 p. tammik. 13 §. — ⁵⁾ S:n 19 p. helmik. 3 §. — ⁶⁾ S:n 13 p. elok. 5 §. — ⁷⁾ S:n 3 p. syysk. 6 §. — ⁸⁾ S:n 3 p. jouluk. 9 §.

8—19 p:nä. Kursseilla oli eri järjestöjen edustajia yhteensä n. 20 henkilöä. Luentoja kursseilla pitivät toimittaja V. Karpio, pastori M. Voipio, lääketieteen lisensiaatti K. Kari, johtaja V. Kuusijärvi, varatuomari O. Toivola, hallitusneuvos J. H. Konttinen, filosofian maisteri S.-L. Meri, filosofian maisteri P. Kuusi, rouva D. Karpio, yliohjaaja S. Winter, filosofian maisteri G. v. Weissenberg ja filosofian maisteri K. Varjo.

Lautakunta seurasi kiinteästi raittiusviikon viettoa pääkaupungissa ja oli sihteerinsä kautta edustettuna viikon viettoa järjestäneissä raittiusjärjestöjen yhteisissä toimikunnissa. Niinpä pidettiin raittiusviikon avajaispäivänä Vanhan ylioppilastalon juhlasalissa raittiusvalituslautakunnan ja helsinkiläisten raittiusyhdistysten yhteinen raittiusviikon avajaisjuhla salin täyteiselle yleisölle. Lautakunnan aloitteesta ja tukemana pidettiin Messuhallissa marraskuun 4 p:nä raittiusvalituslautakunnan ja Helsingin nuorisotyötoimikunnan yhteisesti järjestämä nuorisujuhla, jonka arvokas ja monipuolinen ohjelma oli kauttaaltaan nuorten itsensä suorittamaa. Yleisöä oli läsnä n. 5 000 henkilöä, pääasiallisesti lapsia ja nuorisoa. Lautakunta avusti ¹⁾ juhlan toimeenpanoa 20 000 mk:lla.

Raittiusviikon aikana pidettiin Helsingissä yhteensä 24 raittiustilaisuutta, joista suomenkielisiä 16 ja ruotsinkielisiä 8. Tilaisuuksissa oli yleisöä yhteensä 11 975 henkilöä, niistä suomenkielisiä 11 075 ja ruotsinkielisiä 900 henkilöä.

Työmaajuopottelun torjunta. Työmaajuopottelun torjuntaa tarkoittavaa toimintaa lautakunta jatkoi sitä varten palkkaamansa neuvojan avulla samaan tapaan kuin edellisenäkin vuonna.

Lautakunnan edustus. Kuten jo edellä mainittiin, lautakunta oli edustettuna raittiusviikon viettoa järjestäneissä toimikunnissa. Sitä paitsi lautakunta oli sihteerinsä kautta edustettuna Helsingin raittiusyhdistysten keskustoimikunnassa ja sen kokouksissa. Siten lautakunta voi välittömästi seurata mainittuun keskusjärjestöön kuuluvien raittiusyhdistysten toimintaa. Lautakunta oli lisäksi edustettuna joko jäsentensä tai sihteerinsä kautta useissa eri raittiusjärjestöjen järjestämässä kokouksissa ja neuvottelutilaisuuksissa, kuten Helsingin kansakoulunopettajain kokouksessa ²⁾ helmikuun 10 p:nä, kristillissosiaalisessa kongressissa ³⁾ huhtikuun 5—7 p:nä sekä Suomenlinnassa heinäkuun 28 p:n ja elokuun 9 p:n välisenä aikana sosiaaliministeriön toimesta pidetyillä kunnallisten ja muiden raittiusyöntekijäin perus- ja ohjauskursseilla ⁴⁾.

Esitykset. Edellä selostettujen esitysten sekä kaupunginhallitukselle tekemiensä talousarvio- ym. määrärahaesitysten lisäksi lautakunta teki seuraavat esitykset: kaupunginvaltuustolle kaupungin viranomaisten järjestämien tilaisuuksien raittistuttamisesta ⁵⁾; Helsingin väkijuomaliikkeen kunnalliselle tarkastajalle sekä Alkoholioliike oy:lle ja Uudenmaan läänin maaherralle siitä, että ryhdyttäisiin toimenpiteisiin, ettei ravintoloissa tarjottaisi väkijuomia liian nuorille henkilöille ⁶⁾; Puutarhatuotteiden jalostaja oy:lle ja Alkoholioliike oy:lle tuoremehujen ym. hankkimisesta väkijuomien ohella lehteihin ja ensi luokan ravintoloihin ⁷⁾; sosiaaliministeriön raittiusasiainosastolle virkalakin käytön määräämisestä pakolliseksi kaikille autonkuljettajille heidän ollessaan virantöimittämissä sekä verikokeen ottamisesta käytäntöön kaikkien auto-onnettomuuksien yhteydessä ⁸⁾; Uudenmaan lääninhallitukselle ajokortin ottamisesta pois kaikilta humaltuneilta autonkuljettajilta sekä siitä ettei ainakaan juopoille henkilöille ajokorttia annettaisi ⁸⁾; Helsingin poliisilaitokselle poliisiratsiain ja -tarkastusten tehostamisesta ⁸⁾; ammattienedistämislaitokselle raittiusopetuksen tehostamisesta autokouluissa sekä siitä, että kuljettajaopetustutkintoon sisällytettäisiin vaatimus, että tutkittava tuntee kaikki ne alkoholin käyttöä koskevat lait ja asetukset, jotka tavalla tai toisella kohdistuvat moottoriajoneuvojen kuljettajaan ⁸⁾; kiinteistölautakunnalle maan vuokraamisesta nuorisotyötä harjoittaville järjestöille ⁹⁾; sekä opetusministeriölle sellaisen ohjeen antamisesta elokuvatarkastamolle, että elokuvia, jotka johtavat nuorisoa alkoholi- ja väkijuomien käyttöön tai muuhun huonoon elämään, ei hyväksyttäisi esitettäväksi sekä että seuraavassa elokuvatarkastamon jäsenten vaalissa raittiusvalituslautakunta saisi yhdessä Helsingin nuorisotyölautakunnan kanssa yhden edustajan mainittuun tarkastamoon ⁹⁾.

Lausunnot. Vuoden aikana lautakunta antoi kaupunginhallitukselle lausunnot seuraavista kysymyksistä: nuorisotyölautakunnan asettamista koskevasta komiteamie-

¹⁾ Raitt. v. lk. 12 p. marrask. 7 §. — ²⁾ S:n 19 p. helmik. 6 §. — ³⁾ S:n 3 p. huhtik. 3 §. — ⁴⁾ S:n 13 p. elok. 4 §. — ⁵⁾ S:n 28 p. toukok. 6 §. — ⁶⁾ S:n 28 p. toukok. 7 §. — ⁷⁾ S:n 28 p. toukok. 10 §. — ⁸⁾ S:n 22 p. lokak. 6 §. — ⁹⁾ S:n 22 p. lokak. 8 §.

tinnöstä¹⁾; alkoholikomitean mietinnöstä²⁾; raittiusjärjestöjen avustusanomuksista³⁾; sekä viranhaltijain uudesta eläkesääntöehdotuksesta⁴⁾.

Raittiusavustusten käytön valvonta. Kertomusvuoden avustuksia eri raittiusjärjestöille jaettaessa kaupunginhallitus määräsi, että raittiusvalistuslautakunnan tuli valvoa niiden käyttöä ja antaa seuraavan vuoden helmikuun kuluessa kaupunginhallitukselle selonteko valvontatyöstään. Tämän lautakunta suoritti siten, että se vaati raittiusjärjestöiltä tilityksen niiden saamien avustusten käytöstä ja mikäli tilitykset olivat puutteellisia, vaati niiden johdosta lisäselvityksiä.

Menot. Raittiusvalistuslautakunnan käyttöön oli v:n 1947 talousarvioon merkitty 357 800 mk. Todelliset menot nousivat 555 529 mk:aan.

Työmaajuopottelun torjuntatoimikunnan kertomus v:ltä 1947 sisälsi seuraavaa:

Kertomusvuosi oli työmaajuopottelun torjuntatoimikunnan ensimmäinen varsinainen toimintavuosi. Toimikunnan työ aloitettiin tosin jo v:n 1946 puolivälissä, mutta vasta mainitun vuoden lopulla saatiin toiminta varsinaiseen alkuunsa toimikunnan saatua vakinaisen toimitsijan ja työmuotojen kehittyessä nykyiselleen. Kertomusvuoden aikana voitiin ottaa myös useita uusia toimintamuotoja, joskin osa niistä jouduttiin toimikunnan vaikean taloudellisen aseman johdosta siirtämään tuonnemmaksi. Toiminta oli kuitenkin vilkasta ja monipuolista, josta osaksi saadaan kiittää sitä, että ammattiliike, ammattiosastot, luottamusmiehet ym. olivat kiinnostuneita asiaan. Työpaikoilla rehoittava juoppous havahdutti luonnollisesti kaikkia, ja vaikka toimintamuotoja luotaessa ja niitä käytännölliseen muotoon saatettaessa olikin paljon vaikeuksia, sujui työ sentään suuremmita hankaluuksista. Paljon hyviä vaikutteita ja arvokasta kokemusta saatiin. Samoin oli toiminta muodostunut siksi vakiintuneeksi, että sille annetaan paljon arvoa niissä piireissä, joita työ välittömästi koskee.

Toimikunnan edustajajärjestöt ja edustajat. Kertomusvuoden kuluessa kuuluivat: työmaajuopottelun torjuntatoimikuntaan seuraavat järjestöt edustajiensa kautta: Helsingin kaupungin raittiusvalistuslautakunta edustajanaan lautakunnan sihteeri, hallitusneuvos J. H. Konttinen, Kansalaisjärjestöjen raittiustoiminnan keskusliitto edustajanaan liiton sihteeri toimittaja E. Kiviranta, Tapaturmantorjuntayhdistys edustajanaan liiton neuvoja, kapteeni N. Saarniala ja toukokuun 7 p:stä lukien neuvoja J. Turunen, Helsingin ammatillinen paikallisjärjestö edustajanaan järjestön puheenjohtaja P. Lagerstam ja toukokuun 12 p:stä lukien jäsen E. Paasio, Suomen sosialidemokraattinen raittiusliitto edustajanaan liiton sihteeri, toimittaja Y. A. Saarinen sekä Suomen työen antajain keskusliitto kesäkuun 21 p:stä alkaen edustajanaan varatuomari T. Virkkunen ja varalla filosofian maisteri E. Leitso.

Toimikunnan toimihenkilöt, kokoukset ym. Toimikunnan puheenjohtajana oli hallitusneuvos J. H. Konttinen ja sihteerinä toimittaja E. Kiviranta.

Varsinaista työvaliokuntaa ei toimikunnalla ollut, mutta käytännöllisten työmuotojen suunnittelusta vastasivat toimikunnan sihteeri Kiviranta ja toimitsija M. Merilinna.

Rahavaroista ja kirjanpidosta vastasi Kansalaisjärjestöjen raittiustoiminnan keskusliiton toimistonhoitaja, rouva R. Kuisma.

Toimikunnan toimitsijan tehtäviä hoiti neuvoja M. Merilinna, jonka palkkauksesta huolehti raittiusvalistuslautakunta kaupunginvaltuuston myöntämän määrärahan turvin. Paitsi työmaajuopottelun torjuntatehtävistä, huolehti toimitsija myös raittiusvalistuslautakunnan hänelle määräämistä tehtävistä ja Raitis Helsinki nimisen julkaisun toimittamisesta, julkaisemisesta ja levittämisestä. Raittiusvalistuslautakunnan anomuksesta kaupunginvaltuusto vakinaisti toimitsijan viran v:n 1948 alusta lukien.

Toimikunta kokoontui kertomusvuonna 11 kertaa. Pöytäkirjain pykäläluku oli 74. Saapuneita kirjeitä oli 314 ja lähetettyjä 4 900.

Toimisto. Toimikunnan toimisto sijaitsi Kansalaisjärjestöjen raittiustoiminnan keskusliiton toimiston yhteydessä Fredrikinkadun 81:ssä ja oli toimitsijalla käytettävänä keskusliiton puhelin. Toimitsijan virka-aika oli klo 14—16, jolloin hän huolehti toimikunnan juoksevista toimistotehtävistä.

Mainokset. Työmaajuopottelun torjuntamainoksia jaettiin toimikunnan toimesta

¹⁾ Raitt. v. lk. 3 p. huhtik. 6 §. — ²⁾ S:n 16 p. huhtik. 5 §. — ³⁾ S:n 30 p. huhtik. 7 §. — ⁴⁾ S:n 12 p. marrask. 9 §.

kaksi kertaa kertomusvuoden aikana. Helmikuun alussa ilmestyi taiteilija Liuksialan laatima mainostaulu, jonka luonnoksen mukaan torjuntamainos painatettiin 5 000 kappaleen painoksena. Toinen, taiteilija Heikkilän luonnoksen mukaan valmistettu mainos painatettiin syyskuun aikana ja otettiin siitä 3 000 kappaleen painos. Edellisen mainoksen kustansi toimikunta raittiusvalistustalautakunnan tarkoitukseen myöntämällä varoilla ja jälkimmäisen Kansalaisjärjestöjen raittiustoiminnan keskusliitto. Mainoksia jaettiin kaikille suurille ja keskisuurille ja jossain määrin myös kaikkein pienimmillekin työmaille. Jako tapahtui pääasiassa ammatillisten keskusjärjestöjen ja paikallisten ammattiosastojen välityksellä siten, että työmaiden luottamusmiehet kävivät noutamassa ne ja toisaalta taas järjestön luottamusmies jakoi niitä työmaille. Mainittakoon, että mainosten jako tällä tavoin onnistui erittäin hyvin. Tarpeellinen lisäjako suoritettiin toimitsijan käydessä työmaille, jolloin myös mainosten asianmukainen sijainti ja käyttö tarkistettiin. Mainoksia jaettiin myös ammattiosastojen järjestämässä työmaa- ja ammattiosastokokouksissa ym. tilaisuuksissa. Kun mainoksista, varsinkin aikaisemmista otettiin melkoinen ylipainos, on niitä edelleen varastossa ja vapaasti saatavissa tarvittaessa. Kertomusvuoden aikana jaettiin mainoksia kaikkiaan 5 200 kpl.

Saadakseen toimintansa tunnetuksi myös Helsingin ulkopuolella toimikunta ilmoitteli maaseutu- ja aikakauslehdissä torjuntajulisteitaan ja tarjosi niitä tilattaviksi. Myös eri teollisuuspaikkakuntien raittiuslautakunnille osoitettiin kirjelmä, jossa toimintaa selvitettiin perinpohjaisesti. Tämän tuloksena tilasivat muutamat raittiuslautakunnat ja teollisuuslaitokset niitä. Mainoksista veloitettiin tällöin painatuskustannuksia vastaavat kulut ja postimaksut. Kaikkiaan jaettiin mainoksia maaseudulle kertomusvuoden aikana n. 800 kpl.

Kiinteistölautakunnan ja kaupungin järjestysviranomaisen asianomaisella luvalla levitettiin raittiusviikolla marraskuun 2—9 p:nä 9 eri kohtaan kaupunkia raittiusmainosrivistö, jossa materiaalina käytettiin toimikunnan painattamia torjuntajulisteita. Mainokset kiinnitettiin pääasiassa sellaisiin kohtiin, joissa työväestöä liikkuu erikoisen runsaasti ja toimenpiteen tarkoituksena oli vedota heihin työkurin parantamiseksi. Mainokset eivät joka paikassa saaneet olla rauhassa ohikulkijain ilkevallalta, mutta mainoksia kiinnitettiin uudelleen poisrevittyjen tilalle.

Työmaatoiminta. Erään osan toiminnasta muodostivat henkilökohtaiset käynnit työmaille, joita vuoden aikana suoritettiin n. 250 kertaa. Käyntien tarkoituksena oli ottaa yhteys työmaiden luottamusmiehiin, työntekijöihin ja työnjohtoon, jolloin keskusteltiin työmaajuopottelua koskevista kysymyksistä, torjuntatoimenpiteistä ym. Täten koetettiin vaikuttaa työmaiden aktiivisempaan torjuntatoimintaan työmaa juopottelua vastaan. Työmaakäyntien toisena tarkoituksena oli torjuntamainosteiden käytön tarkkailu ja levittäminen sekä uusien kiinnittäminen poisrevittyjen tilalle.

Elokwatoiminta. Kevätpuolella pidetyssä Helsingin ammatillisen paikallisjärjestön järjestämässä pääluottamusmieskokouksessa esitettiin ajatus elokuvatoiminnan aloittamisesta eräänä työmaajuopottelun torjuntamuotona. Koska tämä kuitenkin oli lähinnä rahakysymys, ei toimikunnan käytettävissä olevien varojen turvin voitu tällaisia näytäntöjä suoraan järjestää ja kustantaa. Mutta kun tähän työhön kuitenkin päätettiin ryhtyä, esitettiin helsinkiläisille teollisuus- ja tehdaslaitosten johtoelimille toivomus, että ne kustantaisivat näytännöt, jotka järjestettäisiin näiden laitosten työntekijöille, jolloin toimikunta olisi suorittanut asian vaatimat käytännölliset toimenpiteet. Vetoomukset eivät kuitenkaan tuottaneet tuloksia ja työnantajat suhtautuivat yleensä torjuvasti kustannuskysymykseen. Ainoastaan rautatiehallitus lupautui kustantamaan yhden näytöksen, mikäli se järjestettäisiin Helsingin ja Pasilan konepajojen työväestöä varten. Näytös järjestettiin elokuun 23 p:nä elokuvateatteri Kalevassa, johon mainittujen konepajojen työntekijät kutsuttiin. Toimikunnan toimitsija piti tilaisuudessa puheen, missä hän selvitti näytännön tarkoitusta, ja filminä esitettiin tunnettu amerikkalainen alkoholistin elämää käsittelevä elokuva Tuhlattuja päiviä. Näytös onnistui yli odotusten, sillä teatteri oli täynnä viimeistä sijaa myöten.

Toiminta radiossa. Eräänä valistustyömuotona ja samalla asian tunnetuksi tekemiseksi tehtiin Suomen yleisradio oy:n johdolle esityksiä, joissa pyydettiin ohjelmatilaa luennolle tai parille. Toimikunta ei kuitenkaan saanut suoranaisesti esiintymistilaisuutta, mutta Kansalaisjärjestöjen raittiustoiminnan keskusliiton kautta saatiin Järjestöjen ääni nimiseen ohjelmaan syyskuun 6 p:nä 10 minuuttia kestävä lähetys. Tässä haastattelun-

luontoisessa lähetyksessä edusti työnantajia varatuomari T. Virkkunen, luottamusmiehiä pääluottamusmies A. Stenman ja toimikuntaa toimitsija M. Merilinna.

Järjestetyt kokoukset. Tärkeänä toimintamuotona olivat myös alustukset ja esitelmät ammattiosastojen kokouksissa. Puhtaasti työmaajuopottelua käsitteleviä kokouksia järjestettiin kertomusvuoden aikana 17. Useimmissa kokouksissa laadittiin keskustelun jälkeen julkilausuma, joka julkaistiin pääkaupungin sanomalehdissä. Samoin oli muutamien kokouksien tuloksina käytännöllisiä toimenpiteitä.

Helsingin ammatillinen paikallisjärjestö järjesti vuoden aikana koko Helsinkiä koskevia pääluottamusmiesten neuvottelukokouksia, joissa toimikunnan toimitsija oli mukana alustajana. Kokoukset olivat erittäin antoisia ja niiden kautta pystyttiin jatkuvasti seuraamaan pääkaupungin työmaajuopottelutilannetta. Niinikään antoivat ne paljon uusia ajatuksia torjuntatoiminnan vastaiselle järjestelylle.

Raittiusvalistuslautakunnan toimesta järjestettiin kaksi neuvottelukokousta, joissa käsiteltiin työmaajuopottelukysymyksiä. Toinen niistä pidettiin keväällä ja kutsuttiin siihen järjestöjen edustajat ja pääkaupungin sanomalehtien edustajat. Tällöin annettiin työmaajuopottelusta tiedotusluontoinen selostus, jonka johdosta keskusteltiin vilkkaasti. Toiseen neuvottelukokoukseen, joka pidettiin lokakuussa, kutsuttiin pääkaupungin tehdas- ja teollisuuslaitosten sosiaalipäälliköt.

Luennot ja esitelmät. Sen jälkeen kun työmaajuopottelun torjunta vuoden alussa oli tullut tunnetuksi ja tunnustetuksi, pyydettiin toimikunnalta luennoitsijaa Suomen ammattiyhdistysten keskusliiton ja muutamien valistustyöjärjestöjen järjestämille kursseille. Niinpä toimikunnan toimitsija osallistui Suomen ammattiyhdistysten keskusliiton elokuussa Röykässä pitämille toimitsijakursseille pitämällä 3 luentoa ja Sosiaalidemokraattisen raittiusliiton kolmelle yhteiskunnalliselle kurssille pitämällä 4 luentoa. Edellisten lisäksi toimitsija piti eri tilaisuuksissa yhteensä 12 puhetta ja 3 esitelmää, joissa yksinomaan kosketeltiin väkijuomien tuottamia haittoja tuotannolle ja teollisuudelle. Nämä tilaisuudet olivat pääasiassa raittiusjärjestöjen järjestämiä juhlia ja tilaisuuksia.

Mainoskirjaseen julkaiseminen. Toimikunta päätti vuoden alussa esittää Raittiusjärjestöjen yhteistoimikunnalle, että tämä kustantaisi kirjaseen, missä selvitettäisiin työmaajuopottelua ja sen torjuntatoimenpiteitä. Raittiusjärjestöjen yhteistoimikunta antoikin työmaajuopottelun torjuntatoimikunnan toimitsijan tehtäväksi tällaisen kirjaseen laatimisen ja painatti sitä kaikkiaan 3 000 kpl. Tästä määrästä toimikunta osti 2 000 kpl, ja kirjaset jaettiin samalla tavoin kuin torjuntamainoksetkin. Kirjaseen käsitti 16 sivua ja oli nimeltään Työmaajuopottelun torjunta. Loput 1 000 kpl jakoi Raittiusjärjestöjen yhteistoimikunta.

Työehtosopimukset. Toimikunnan päätöksen mukaisesti lähetettiin Suomen ammattiyhdistysten keskusliitolle ja Suomen työnantajain keskusliitolle kirjelmä, missä näitä kehoitettiin harkitsemaan sellaisen pykälän ottamista työehtosopimukseen, joka kieltäisi työmailla juopottelun ja väkijuomien hallussapidon työaikana. Kirjelmään tuli vastaus Suomen ammattiyhdistysten keskusliitolta, missä mainittiin, että tällaisten pykälien asettaminen itse työehtosopimukseen oli hyvin vaikeata, mutta että työpaikoille oli kuitenkin annettu ohjeet tällaisten sääntöjen kiinnittämisestä työpaikkojen ilmoitustauluille. Muutamissa työehtosopimuksissa oli kuitenkin havaittu olevan mainitun pykälän ja työmaiden luottamusmiesten antamien tietojen mukaan näiden oli havaittu olevan hyvin tarpeellisten ja tehokkaiden.

Työmaajuopottelun levinneisyyttä koskeva tiedustelu. Vuoden alussa ryhdyttiin toimikunnan toimesta laajakantoiseen tiedusteluun työmaajuopottelun levinneisyydestä helsinkiläisillä työmailla sekä tehdas- ja teollisuuslaitoksissa. Kysymyskaavake lähetettiin laitosten työnjohtolle ja hieman myöhäisemmässä vaiheessa myös työpaikkojen luottamusmiehille. Tarkoituksena oli täten sekä varmistaa että vertailla saatujen tietojen paikansapitäväisyyttä. Tiedusteluja lähetettiin kaikkiaan yli 400 eri työmaalle. Vastauksia saapui yli 30 % lähetetyistä tiedusteluista, mitä voidaan pitää hyvänä saavutuksena. Vastaukset ryhmiteltiin eri ammattialoitain ja numerotiedoista laskettiin keskiarvo. Tulosten mukaan juopoteltiin helsinkiläisillä työmailla seuraavasti: poltto- ja voiteluaineala 12.5 %, puuteollisuusala 7.5 %, rakennusala 5.5 %, graafillinen ala 1.6 %, osuusliikkeet 1.5 %, metalliala 1.0 %, elintarveala 0.3 %, tekstiiliala 0.2 % ja teknokemiallinen ala 0.1 %. Kaikki muut alat ilmoitettiin suurin piirtein vapaiksi työmaajuopotte-

lusta, paitsi autoliikkeiden ja -korjaamoiden kohdalta, joista saadut tiedot olivat hyvin ristiriitaisia.

Tulokset julkaistiin kaikissa pääkaupungin sanomalehdissä ja useissa aikakausjulkaisuissa. Samoin julkaistiin ne Työmaajuopottelun torjunta lehtisessä, joka jaettiin työmaille. Edelleen oli tiedustelun tuloksista paljon hyötyä esitelmä- ja alustustoiminnassa ja niitä annettiin myös pääkaupungin raittiusjärjestöille valistustoiminnassa käytettäväksi.

Sanomalehdissä julkaistut kirjoitukset ja selostukset. Kertomusvuoden aikana lähetettiin pääkaupungin lehtiin keskimäärin kerran kuukaudessa, kesäkuukausia lukuunottamatta, artikkeleita, selostuksia ja kirjoituksia. Nämä käsittelivät työmaajuopottelua ja sen torjuntatoimenpiteitä, selostuksia torjuntatoimikunnan toiminnasta sekä muista näihin asioihin liittyvistä seikoista. Kirjoitukset olivat yleensä julkaistu yllättävän hyvin. Myös maaseutulehtiin lähetettiin vuoden aikana kaksi lähetystä, pääasiassa kuitenkin joitakin tiedoitusluontoisia asioita.

Outokummulla järjestetty valistustilaisuus. Outokumpu oy:n tuotantokomitean aloitteesta järjestettiin Outokummun elokuvateatteriin kolme valistustilaisuutta, joihin torjuntatoimikunnan toimitsija pyydettiin esitelmöimään. Tämä vierailu ja samalla opintotarkoituksessa suoritettu matka tehtiin tammikuun 17—19 p:nä. Valistustilaisuuksiin osallistui koko kaivoksen työväki ja yleensä koko Outokummun väestö. Lisäksi järjestettiin vielä paikallisten luottamusmiesten kokous, missä toimitsija esiintyi alustajana.

Toimikunnan laajentamiskysymys. Kun valtio kertomusvuonna raittustyön tukemiseen jakamista määrärahoista myönsi Suomen ammattiyhdistysten keskusliitolle 1 000 000 mk:n suuruisen määrärahan työmaajuopottelun torjuntaa varten, esitettiin ajatus, että mainittu järjestö, työmaajuopottelun torjuntatoimikunta sekä eräät muut järjestöt yhtyisivät yhteiseksi toimikunnaksi, jolloin toiminta olisi voitu laajentaa koko maata käsittäväksi. Tähän toimikuntaan olisivat kuuluneet Suomen ammattiyhdistysten keskusliitto, Suomen työnantajain keskusliitto, neljä suurempaa ammatti- ja työnantajaliittoa, pari ns. asiantuntijajärjestöä sekä työmaajuopottelun torjuntatoimikunta. Toimikunta olisi käytännöllisesti järjestetty siten, että torjuntatoimikunta toimitsijoinen olisi suorittanut käytännöllisen työn, mutta ammattijärjestöt olisivat vastanneet taloudellisista kuluista. Kun Suomen ammattiyhdistysten keskusliitto ja Suomen työnantajain keskusliitto olivat suostuvaisia tämän johdosta pidettävään neuvotteluun, torjuntatoimikunta järjesti maaliskuun 10 p:nä tällaisen kokouksen, johon osallistuivat seuraavat keskusliitot: raittiusvalistuslautakunta, Tapaturmantorjuntayhdistys, Suomen ammattiyhdistysten keskusliitto, Suomen rakennustyöläisten liitto, Kansalaisjärjestöjen raittustoiminnan keskusliitto, Suomen työnantajain keskusliitto, Suomen työnantajain yleinen ryhmä, Suomen sosialidemokraattinen raittiusliitto, Suomen elintarveteöläisten liitto, Suomen kunnantyöntekijäin liitto, Autoilijain raittiusliitto, Raittiusjärjestöjen yhteistoimikunta ja työmaajuopottelun torjuntatoimikunta.

Torjuntatoimikunnan sihteerin ja toimitsijan alustusten pohjalla syntyi vilkas keskustelu ja kokouksen yksimielisenä toteamuksena oli, että esitetty toiminta oli saatava alulle. Kokouksen tuloksena lähetettiin kirjelmät Suomen ammattiyhdistysten keskusliitolle ja Suomen työnantajain keskusliitolle, joiden yllättävänä tuloksena oli, että varsinaiseen rahoitukseen ei näiden liittojen taholta kuitenkaan suostuttu. Näin ollen toimikunnan laajentamisaikomus jäi toistaiseksi lepäämään varojen puutteessa.

Toimintaselostukset. Pitääkseen kaupunginhallituksen asianomaisia edustajia, raittiusvalistuslautakunnan ja työmaajuopottelun torjuntatoimikunnan jäseniä toiminnan kehittymisen tasalla, toimitsija määräajoin laati toimintaselostuksen, joka jaettiin mainituille henkilöille. Selostuksia jaettiin vuoden aikana 6 kertaa.

Talous. Vaikka raittiusvalistuslautakunta huolehtikin toimitsijan palkkaamisesta, tarvittiin käytännölliseen toimintaan varoja, joiden saanti kohtasi erittäin suuria vaikeuksia. Varsinaista toimintaa varten raittiusvalistuslautakunta myönsi 50 000 mk, mutta se ei riittänyt kuin osaksi. Näin ollen jouduttiin anomaan varoja pääkaupungin tehdas- ja teollisuuslaitoksilta sekä vakuutusyhtiöiltä. Tämä tuottikin jossain määrin tuloksia, mutta yleisenä havaintona oli, että näiden eri laitosten mielenkiinto asiaan viileni vuoden loppupuolella melkoisesti. Tämä taas haittasi tuntuvasti toimintaa ja monia hyviä toimintamuotoja jouduttiin siirtämään tuonemmaksi varojen puutteessa. On

huomattava, että ainoastaan osa tehdas- ja teollisuuslaitoksista, arviolta n. 10 %, osoitti yleensäkiään kiinnostusta toiminnan rahoittamiseen. Vakuutuslaitosten puoleen kääntyminen oli useimmissa tapauksissa tuloksetonta.

Että tasapaino kuitenkin voitiin säilyttää, tapahtui se, kuten jo mainittiin, toimintamuotojen kustannuksella. Kiitollisuudella mainittakoon myöskin, että Kansalaisjärjestöjen raittiustoiminnan keskusliitto kustansi toisen torjuntamainoksen suunnittelu- ja painatuskustannukset, niin että toimikunnalle ei sen johdosta ollut mitään kustannuksia omalta kohdaltaan.
